

3. Davybida N. O., Popovych D. V., Bez-palova N. M., Dovhan' O. M., Koval' V. B., Vayda O. V., Cherniy YU. M. (2019) Masazh ta likuval'na fizychna kul'tura yak zasoby fizychnoyi reabilitatsiyi pry riznovydakh skoliozu v doroslykh ta ditey z porushennyamy oporno-rukhoveroho aparatu. *Zdobutky klinichnoyi i eksperymental'noyi medytsyny*. No 2. С. 119–124.
4. Nahorna O. B., Horchak V. V. (2017) Osnovy fizychnoyi reabilitatsiyi: navchal'nyy posibnyk. Rivne, 127 s.
5. Bonaitic W., Feingolg J., Briard M.L. et al. (2016) Genetic of idiopathic scoliosis. *Helv. Paediat. Acta*. Vol. 31. P. 229–240
6. Zaleske D.J., Ehrlich M.G., Hall J.E. (2020) Association of glycosaminoglycan depletion and degradative enzyme activity in scoliosis. *Clin. Orthop. Rel. Res.* N 148. P. 177
7. Zetterberg C., Aniansson A., Grimby G. (2019) Morphology of the paravertebral muscles in adolescent idiopathic scoliosis. *Spine*. Vol. 8. P. 457.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.02(160).19
УДК 373.017.4:[796.5:908-057.874

Дем'янчук О.Г.
кандидат наук з фізичного виховання та спорту
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Ващук Л.М.
кандидат педагогічних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
Єрко І.В.
кандидат географічних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
Єрко А. В.
здобувач другого(магістерського) рівня вищої освіти факультету фізичної культури, спорту та здоров'я
Волинський національний університет імені Лесі Українки

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОГО ПРОФІЛЮ

У статті висвітлено важливість національно-патріотичного виховання школярів у закладах туристсько-краєзнавчого профілю, діяльність Центру національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства. Здійснено аналіз та узагальнення літературних джерел, інформаційних джерел мережі інтернет. Визначено мету - розкрити суть та важливість національно-патріотичного виховання школярів. З'ясовано, що в Україні національно-патріотичне виховання в українському суспільстві залишається першочерговим як для держави, так і для системи освіти в цілому і є одним із пріоритетних напрямів діяльності.

Важливу роль у національно-патріотичному вихованні школярів відіграє Центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді, що має за мету реалізацію державної політики щодо національно-патріотичного виховання дітей та молоді; координацію національно-патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, школярі, позашкільні заклади.

Demianchuk O., Vashchuk L., Ierko I., Ierko A. National - patriotic education of schoolchildren in the institutions of tourism and educational studies. The article deals with the importance of national - patriotic education of schoolchildren in the institutions of tourism and educational studies and deals with the work of The Centre of national - patriotic education, tourism and local history. The analysis and the generalization of literary sources and informational sources of the Internet was carried out. The purpose of this paper is to reveal the essence and the importance of the national - patriotic education of schoolchildren. It was found that the national - patriotic education in Ukraine is the priority both for the country and for the educational system and it is one of the priority activities.

Among the various forms of educational work, which accompany the formation of general educational value of younger generation, special place belongs to the national-patriotic education.

The relevance of national - patriotic education of schoolchildren and youth is due to the processes of development and modern formation of Ukrainian society, terrible challenges, facing Ukraine at this time and demanding the further improvement of national - patriotic education.

Ukrainian State Centre of national - patriotic education, tourism and local history for student youth plays an important role in national – patriotic education of schoolchildren. The purpose of the Centre is the implementation of the state policy for the national – patriotic education of children and youth as well as the coordination of the national – patriotic education of children and youth in the education system. The Center analyzes the condition and determines the priority directions of touristic and local history work and national – patriotic education with the students in Ukraine. The main activity is national – educational direction.

The methods and the techniques of work regarding the national – patriotic education of members of the Centre are very diverse. It is complicated pedagogical process. At its core is the development of the moral feelings of schoolchildren, the education of a sense of dignity and national consciousness. The implementation of the national revival to a certain extent depends on the teachers' professional training, their ability to delve into child's world and to transfer them all the experience of the previous generations.

Out-of-school national – patriotic education is the organic component of general education system in Ukraine and it is

aimed at the formation of the ideological consciousness, views and beliefs of schoolchildren and youth and gaining the skills and abilities according to their interests.

Key words: national – patriotic education, schoolchildren, out-of-school establishments.

Постановка проблеми. Сучасне сьогодні вимагає по новому осмислити місце освітньо-виховного процесу сучасної школи, що пов'язано з поверненням до національних витоків духовності. Реалізація завдань національного відродження в певній мірі залежить від професійної підготовки педагогічних кадрів, їх вміння вникнути у світ дитини і передати їй весь досвід попередніх поколінь.

Освітньо-патріотичне виховання школярів, можна розглядати як об'єктивну потребу суспільства, що пов'язує навчально-виховний процес з актуальними питаннями становлення нашої держави, з підготовкою «нового» покоління до суспільно-корисної та трудової діяльності [5].

Серед різноманітних форм виховної роботи, які сприяють формуванню загальноосвітніх цінностей у підростаючого покоління, особливе місце належить національно-патріотичному вихованню.

Головним завданням усіх ланок освіти, від дошкільної до вищої та освіти дорослих є - виховання підростаючого покоління фізично-здоровим, міцним, загартованим, з формуванням почуття патріотизму, свідомого ставлення до питань особистої та громадянської безпеки, засвоєння теоретичних знань та розвиток практичних навичок поведінки в екстремальних ситуаціях, творчого потенціалу та соціальної активності особистості, розумових і фізичних якостей, готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку – особистої відповідальності щодо захисту Вітчизни. Програма національно-патріотичного виховання [11] передбачає реалізацію цих завдань на заняттях курсів за вибором, факультативах, позашкільних гуртках та спрямована на набуття пізнавальної, практичної, творчої, соціальної компетентностей.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Актуальність національно-патріотичного виховання школярів та молоді зумовлене процесами розвитку та сучасним становленням українського суспільства, страшними викликами, що сьогодні стоять перед Україною і вимагають подальшого вдосконалення національно-патріотичного виховання.

Як зазначає Г. Пустовіт, сутність навчально-виховного змісту у позашкільних навчальних закладах повинне розглядатися як єдність філософських, культурологічних, світоглядних, психолого-педагогічних парадигм, як екстраполяція сучасних методологічних засад у його побудові, як проєкція духовної культури суспільства стосовно людини і довкілля, а не як розчленування його на природничонаукове і соціогуманітарне знання з виокремленням виховних, навчальних і розвивальних можливостей кожного з них, що характерно для традиційної системи шкільної освіти і виховання учнів [7].

У своїх роботах І. Ф. Тімкін, Н. Є. Новікова зазначають, що в сучасних умовах пріоритетною частиною патріотичного виховання є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України, як особливому виді державної служби. Системна організація військово-патріотичного виховання молоді має бути спрямована на підготовку її до оволодіння військовими професіями, формування психологічної та фізичної готовності до служби в Збройних Силах.

Патріотичне становлення індивіда відбувається як двоєдиний процес: на психологічному рівні – це формування уявлень, почуттів, звичок, настроїв та прагнень; на ідеологічному – формування патріотичної свідомості, ідей, поглядів і переконань [9].

Дослідження Загородньої А. та Шевчук Д. показують, що саме влада повинна запропонувати концепцію патріотичного виховання української молоді як систему поглядів на формування громадянина – патріота своєї Вітчизни в сучасних умовах, що в майбутньому створить правову основу для реалізації державної політики у сфері патріотичного виховання.

Не секрет, що запорукою процвітання держави є національно-патріотичне виховання молоді, значна частина якої щороку поповнює лави державних службовців. Саме вони вносять свої корективи в закони, суспільне життя, етико-моральні засади. Аби ці кроки були дієвими, національно-патріотичне виховання повинно супроводжувати молодь упродовж її шкільного та студентського життя [2].

Патріотичні почуття, особливо загострюючись у складних, екстремальних, доленосних для Батьківщини ситуаціях – єднують людей, спонукають ставити суспільне вище за особисте, зменшують життєвий егоїзм.

В сучасних умовах емоційне начало патріотизму виявляється у мужності, рішучості, готовності громадян України відстоювати незалежність своєї держави всіма можливими засобами [1, 2].

«Патріотичне виховання - це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» (В. О. Сухомлинський).

Мета роботи: розкрити суть та важливість національно-патріотичного виховання школярів.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, інформаційних джерел мережі інтернет, ознайомлення з позашкільною роботою туристичних Центрив; теоретичний аналіз і узагальнення нормативних документів позашкільних закладів.

Результати дослідження. Головна мета національно-патріотичного виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури. Ця мета повинна конкретизуватись через систему виховних завдань, що є загальними не тільки для навчально-виховних закладів, а й для всього суспільства в цілому. Насамперед, це забезпечення умов для самореалізації особистості відповідно до її

здібностей, суспільних та власних інтересів [5].

Центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді (ЦНПВКТУМ) – широкодоступний позашкільний освітній заклад, який забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля, здобуття знань, умінь і навичок за інтересами та бажаннями дітей [10].

Діяльність Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді (далі - УДЦНПВКТУМ) здійснюється відповідно до чинного законодавства, статуту і спрямована на реалізацію державної політики з питань національно-патріотичного виховання учнівської молоді та розвитку туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільної освіти, виконання заходів щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019, нової редакції Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 29 липня 2019 року № 1038 (у межах компетенції) та Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року [6], затвердженої постановою Кабінетом Міністрів України від 30 червня 2021 № 673 [4].

Головною метою діяльності Центру є: реалізація державної політики щодо національно-патріотичного виховання дітей та молоді; централізація процесу (координація) національно-патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти; реалізація державної політики в галузі освіти засобами краєзнавства і туризму. Основним напрямом діяльності – національно-патріотичний напрям.

УДЦНПВКТУМ аналізує стан та визначає пріоритетні напрями туристсько-краєзнавчої роботи та національно-патріотичного виховання з учнями в Україні.

Відділ національно-патріотичного виховання дітей та молоді при Центрі забезпечує:

- координацію роботи закладів освіти з питань національно-патріотичного виховання;
- організацію Всеукраїнських заходів даного напрямку (конкурсів, змагань, акцій, конференцій, семінарів-тренінгів “Школа виховників джур” тощо);
- методичний і організаційний супровід проведення гри “Джура”;
- співпрацю з громадськими організаціями, діяльність яких спрямована на національно-патріотичне виховання та ін.

У Центрі триває робота з розвитку системи Всеукраїнських масових заходів національно-патріотичного, туристсько-краєзнавчого та туристсько-спортивного напрямів. Одним з найбільших масових заходів з учнівською молоддю національно-патріотичного спрямування є *Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»)*, яка проводиться з метою патріотичного виховання учнівської молоді, підготовки до виконання Конституційного обов'язку – захисту Вітчизни, виховання поваги до національних цінностей українського народу, формування здорового способу життя, подальшого вдосконалення форм учнівського самоврядування [4].

Методи та прийоми роботи щодо національно-патріотичного виховання гуртківців дуже різноманітні. Це складний педагогічний процес. В основі його лежить розвиток моральних почуттів. Вирішуючи завдання патріотичного виховання, кожен педагог будує свою роботу відповідно з місцевими умовами, напрямом роботи гуртка та особливостями дітей, враховуючи принципи диференційованого підходу до кожної дитини, максимальний облік його можливостей та інтересів; раціональне поєднання різних видів діяльності, адекватних за віком; дитячу активність тощо [3].

В умовах становлення української державності особливо актуальним стає підвищення інтересу учнівської молоді до історико-культурної спадщини українського народу та проблем сьогодення, формування її світогляду та національної гідності [6].

Національно-патріотичне виховання в українському суспільстві залишається першочерговим як для держави, так і для системи освіти в цілому.

Висновки. Позашкільне національно-патріотичне виховання є органічним компонентом загальної системи освіти в Україні і спрямоване на формування світоглядної свідомості, поглядів і переконань дітей та учнівської молоді, здобуття ними навичок та вмінь за інтересами.

Формування умінь та навичок занять фізичною культурою і спортом, військової справи, свідомої діяльності у науково-пошуковій роботі, волонтерській діяльності, виживання та усвідомлених дій в екстремальних ситуаціях, надання долікарської допомоги в т.ч. тактичній медицині, самовпорядності, самоосвіти, самоврядування, збереження народних звичаїв, традицій, обрядів, прилучення до здорового способу життя, організації змістовного дозвілля – головне завдання українського суспільства щодо виховання підростаючого покоління, яке розбудує Нову Україну, після Перемоги над агресором.

Перспективи подальших досліджень. Питання організації і методики навчання прикладного туризму учнів старших класів на уроках фізичної культури.

Література

1. Загородня А. Сучасне розуміння патріотичного виховання молоді. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/9.pdf
2. Загородня А., Шевчук Д. Актуальність патріотичного виховання молоді. *Нова пед. думка*. 2014. № 3. С. 142–143.
3. *Збірник «Грані науково-технічної творчості Запорізької області»*. 2019. № 2. 72 с. URL: http://www.grani.in.ua/wp-content/uploads/2019/11/2-варіант-Національно_патр_виховання_повний_var.pdf
4. Звіт про роботу Українського державного центру національно-патріотичного виховання краєзнавства і туризму учнівської молоді. За 2021 рік. 28 с.

5. Національно-патріотичне виховання. URL: <https://chop-osvita.gov.ua/nacionalnopatriotichne-vihovannya-11-50-25-28-02-2019/>
6. Постанова Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-i300621-673>
7. Пустовіт Г. П. Патріотичне виховання дітей і молоді в позашкільних навчальних закладах: теоретико-прикладні конструкти. *Педагогіка і психологія*. Вісн. НАПН України. 2015. № 3. С. 16–21.
8. Савченко Н. К., Косило М. В., Наровлянський О. В. Позашкільний туризм і краєзнавство в Україні: історія та сьогодення. Івано-Франківськ: Тіповіт. 2010. 408 с.
9. Тімкін І. Ф., Новікова Н. Є. Сучасні підходи до розуміння національно-патріотичного виховання молоді. *Вісн. Нац. авіац. ун-ту*. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. Нац. авіац. ун-т. Київ. 2016. Вип. 9. С. 166–171.
10. Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді. URL: <https://patriotua.org/>
11. Demianchuk Olena, Erko Iryna, Ninel Matskevych, Vasyl Voitovych. The Organization of Sport Tourism of the Volyn Regional Centre of Tourism, Sports and Travelling Tours. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*: зб. наук. праць Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2017. № 2(38). С. 5-9.

References

1. Zahorodnia A. Suchasne rozuminnia patriotychnoho vykhovannia molodi [Modern understanding of patriotic education of youth] URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/9.pdf [accessed:11.12.2022].
2. Zahorodnia A., Shevchuk D. (2014) Aktualnist patriotychnoho vykhovannia molodi [The relevance of patriotic education of youth] *Nova ped. dumka*. № 3. S. 142–143 [in Ukrainian].
3. Zbirnyk «Hrani naukovo-tekhnichnoi tvorchosti Zaporizkoi oblasti». 2019. № 2. 72 s. URL: http://www.grani.in.ua/wp-content/uploads/2019/11/2-variant-Natsionalno_patr_vykhovannia_povnyi_var.pdf [accessed:11.12.2022].
4. Zvit pro robotu Ukrainського derzhavnogo tsentru natsionalno-patriotychnoho vykhovannia kraieznavstva i turyzmu uchnivskoi molodi. Za 2021 rik. 28 s.
5. Natsionalno-patriotychno vykhovannia. URL: <https://chop-osvita.gov.ua/nacionalnopatriotichne-vihovannya-11-50-25-28-02-2019/> [accessed:11.12.2022].
6. Postanova «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na period do 2025 roku». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-i300621-673> [accessed:11.12.2022].
7. Pustovit H. P. (2015) Patriotychno vykhovannia ditey i molodi v pozashkilnykh navchalnykh zakladakh: teoretyko-prykladni konstrukty [Patriotic education of children and youth in extracurricular educational institutions: theoretical and applied constructs]. *Pedahohika i psykholohiia*. Visn. NAPN Ukrainy. № 3. S. 16–21 [in Ukrainian].
8. Savchenko N. K., Kosylo M. V., Narovlianskiy O. V. (2010) Pozashkilnyi turizm i kraieznavstvo v Ukraini: istoriia ta sohodennia [Extracurricular tourism and local history in Ukraine: history and present]. Івано-Франківськ: Тіповіт. 408 s [in Ukrainian].
9. Timkin I. F., Novikova N. Ye. (2016) Suchasni pidkhody do rozuminnia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodi [Modern approaches to the understanding of national-patriotic education of youth]. *Visn. Nats. aviats. un-tu*. Seriia: Pedahohika. Psykholohiia: zb. nauk. pr. Nats. aviats. un-t. Kyiv. Vyp. 9. S. 166–171 [in Ukrainian].
10. Ukrainyskyi derzhavnyi tsentr natsionalno-patriotychnoho vykhovannia, kraieznavstva i turyzmu uchnivskoi molodi. URL: <https://patriotua.org/> [accessed:11.12.2022].
11. Demianchuk Olena, Erko Iryna, Ninel Matskevych, Vasyl Voitovych. (2017) The Organization of Sport Tourism of the Volyn Regional Centre of Tourism, Sports and Travelling Tours. *Fizychne vykhovannia, sport i kultura zdorov'ia u suchasnomu suspilstvi*: zb. nauk. prats Skhidnoievrop. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. Lutsk: Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky. № 2(38). S. 5-9.